N°. 25. Donderdag 17 Juni 1915. 15de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Hoe de Inlanders op te voeden?

Nu zoowel de mail van Oost-Indië als die van Curaçao ditmaal te laat aankwamen voor ons weekblad, meenen wij de daardoor vrijgekomen ruimte niet beter te kunnen benutten, dan met bovenstaand vraagstuk, zeker een der brandenste in den laatsten tijd, hier opnieuw in te leiden ter verdere bespreking en overdenking.

Onze lezers zullen zich herinneren hoe wij enkele weken geleden een „Ingezonden Stuk" plaatsten van Dr. Breitenstein naar aanleiding van de door Dr. D. Bos te Rotterdam gehouden lezing betreffende het Inl. onderwijs.

Onze kolommen staan volgaarne ter beschikking van belangstellenden, die (mits in beknopten vorm) van gedachten wenschen te wisselen omtrent dit zoo verdragend onderwerp, want

„Door wrijving komt licht".

Ook in de Indische pers, zoowel de Hollandsche als de Inlandsche, wordt deze kwestie telkens te berde gebracht.

In de eerste plaats geeft het volksonderwijs veel stof tot wrijving van gedachten.

Het „Bat. Nbl." schreef een paar maanden geleden, dat, naar aanleiding van een in overweging zijnd voorstel van den inspecteur van het volksonderwijs tot oprichting van niet-volledige Inlandsche scholen der 2e klasse (Gouvernementsinstellingen), welke zouden moeten aansluiten bij de derde klasse der zoogenaamde desascholen (Inlandsche gemeente-instellingen), welk nieuw instituut men gemakshalve met den naam „vervolgschool" zou willen aanduiden, dr. Hazeu, thans met verlof in Europa, zijn oordeel heeft gegeven.

Een der aandacht vragende punten is het aan het gouvernements-onderwijs voor Inlanders meermalen gedaan verwijt, dat het te hoog gaat, te theoretisch is. In de laatste jaren — aldus de onderwijsdirecteur — hoort men vooral ten aanzien van de buitenbezittingen herhaaldelijk verkondigen, inzonderheid door voorstanders van particulier en volksonderwijs, dat het van gouvernementswege verstrekte Inlandsch onderwijs geheel ongeschikt is voor eenvoudige kampongkinderen, dat het te veel theoretisch is, zich veel te weinig aansluit aan de behoeften van een speciale streek, veel te hoog wil gaan, ja, de heer C. Lulofs heeft zelfs onlangs in een in het „Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur" gepubliceerd artikel te kennen gegeven, dat aan de gebreken van dat onderwijs de weinige vooruitgang op economisch gebied van vele volken in de weinig ontwikkelde streken van het oostelijke gedeelte van den Archipel te wijten zou zijn.

Dr. Hazeu wil tegenover deze en dergelijke uitlatingen een andere meening stellen. Hij geeft toe, dat tot voor korten tijd de min of meer doctrinaire richting in onderwijsmethodiek, vooral in het op het begrijpen gerichte theoretische onderwijs werd toegepast. Naast veel goeds kleefden hieraan vele bezwaren, die vooral aan den dag traden waar de bevolking nog in zeer primitieven cultuurtoestand verkeerde. Onderwijs-autoriteiten wilden dit niet altijd inzien.

Het particulier onderwijs leverde niets beters, het is niets anders dan een min of meer geslaagde copie van het gouvernementsonderwijs.

Den laatsten tijd eerst is men gaan beseffen, dat er gestreefd moet worden naar nauwere aansluiting van het onderwijs aan het leven. Tot een door allen bevredigend geachte oplossing is men nog niet gekomen.

Zoo zijn al van verschillende zijden voorstellen gedaan om ambachts- en land- of tuinbouwonderwijs aan het primitieve onderwijs op de volksscholen te verbinden; met landbouwonderwijs worden op verschillende plaatsen reeds opzettelijke proeven genomen, maar er is daarin nog veel onzekers, het blijft nog bij experimenten.

Zeker is nog slechts dit, dat men niet meer tevreden is met het bestaande en dat men meer en meer de noodzakelijkheid inziet, dat er eindelijk in meer practische richting worde gestreefd. Dit is reeds veel, maar het geeft geen recht tot een zoo heftige veroordeeling van het bestaande stelsel.

Het volksonderwijs is slechts een uit financieele overwegingen geboden vereenvoudiging van het gouvernementsonderwijs, niet een verbetering daarvan. Het lagere peil van het volksonderwijs is in primitieve, weinig ontwikkelde, streken geen bezwaar, voor de meer ontwikkelde streken moet het voorloopig aanvaard worden op grond van het beter weinig dan niets.

In de laatstbedoelde gebiedsdeelen zal het evenwel op den duur onvermijdelijk blijken, zooveel mogelijk aan de bovenbedoelde bezwaren, welke vooral op het gehalte van de leerkrachten betrekking hebben, tegemoet te komen.

Naar aanleiding van de talrijke klachten, welke het onderwijsdepartement bereikten betreffende het desa-onderwijs, zooals het thans over het algemeen is ingericht, schrijft de heer Hazeu o.m. dat er niet voorloopig aan te denken valt overal de betere gouvernementsscholen op te richten, wel zal gestreefd worden naar verbetering van het desa-onderwijs (opleiding van de desa-onderwijzers).

Wij zouden hieraan toe willen voegen of niet de toevoeging van eenig onderricht in eenvoudigen handenarbeid het bezwaar van het te veel theoretisch zijn van het desa-onderricht zou kunnen ondervangen. De opmerking, dat zelfs in Nederland op de gouvernementsscholen dit vak nog niet is ingevoerd, is toch zeker niet steekhoudend, waar toch meer en meer bizondere scholen worden opgericht, juist ter wille van de noodzakelijkheid van dit leervak.

* * *

Wat de onderwijskrachten betreft heerscht ook veel verschil van opvatting.

Om bij de vakbladen te beginnen, lezen wij hoe „De School" staat tegenover „Het Orgaan van den Bond van Inl. Onderwijzers", wat betreft de vraag: of de Hollandsch-Inlandsche scholen meerendeels van Europeesch dan wel van Inlandsch personeel moeten worden voorzien.

Mas Ngabeï Dwidjosewojo, secretaris van dien bond, vindt beter op de scholen voor inlanders bij voorkeur inlandsche leerkrachten aan te stellen, omdat alleen deze het inlandsche kind wezenlijk begrijpen. Indien de hoogere kweekschool te Poerworedjo maar mettertijd wordt uitgebreid door de toevoeging van twee studiejaren voor de hoofdakte, terwijl dan de eerste drie jaren tot aan de bekwaamheid voor de Europeesche hulpakte zouden kunnen voeren, zal deze inrichting voldoende degelijke leerkrachten voor de Hollandsch-Inlandsche scholen kunnen afleveren. Tegen een Europeesche leiding van het toezicht heeft Dwidjosowojo geen bezwaar, mits die leider dooroefend zij in kennis van taal en volk.

In „De Locomotief" behandelde B. H. onlangs „Het voortgezet Inl. Onderwijs en de Reorganisatie der opleiding van Inl. Bestuursambtenaren" en begint met op te merken, dat tal van maatregelen zijn genomen ter verbetering er van, doch dat tot heden een behoorlijk stelsel ontbreekt. Hij is voor de instelling van een commissie van advies met de opdracht:

„De principes der regeering omtrent het voortgezet inlandsch onderwijs — unificatie, uitstel van beroepskeuze — neer te leggen in een stelsel, dat voldoende rekening houdt met de eischen, door de praktijk aan de opleiding van de afzonderlijke categoriën van inlandsche ambtenaren gesteld. Het principe handhaven: de praktische bezwaren tegen de M.U.L.O.-school door het scheppen van een doeltreffender inrichting ondervangen.

„In afwachting van de voorstellen dier commissie late men de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren met rust. Stukwerk is er reeds genoeg geleverd en de arbeid, welke tot nu toe in verband met de reorganisatie der bestuursopleiding is verricht, heeft duidelijk bewezen, dat groote wijzigingen niet dringend noodig zijn. Bovendien laat het zich aanzien, dat de reorganisatie van het bestuurswezen, waarmede die der bestuursopleiding in verband staat, minder spoedig haar beslag zal krijgen, dan aanvankelijk werd verondersteld. Wanneer men dan verder met behoud van de tegenwoordige organisatie der scholen eenige algemeen gewenschte hervormingen zou willen invoeren, dan zou men — noodelooze onkosten vermijdende — rustig het resultaat van den arbeid der commissie kunnen afwachten.

Het lijkt zeer wel mogelijk, dat die commissie — die natuurlijk zou moeten worden gevormd door mannen uit de verschillende takken van het inlandsch vakonderwijs — tot een zeer goed resultaat zou komen. De bezwaren tegen de M.U.L.O.-school als voorbereidende vakschool zijn wel te ondervangen, zonder het goede beginsel, dat aan die keuze ten grondslag lag, uit het oog te verliezen.

Men richte daarvoor op: inlandsche scholen met internaten, naar beneden aansluitende bij de hoogste klas der Hollandsch-Inlandsche school, naar boven toegang gevende tot de verschillende eigenlijke vakscholen, zoodat deze in de nieuwe stichting hun aller gemeenschappelijke voorbereidende afdeeling zouden krijgen."

* * *

Dat bij de opheffing der Inlandsche maatschappij in het algemeen, de opvoeding van de vrouw in het bizonder een groote rol speelt, hierover zijn allen het roerend eens. Verschil van meening rijst echter hier en daar over de richting, waarin het onderwijs aan Inlandsche meisjes moet worden gedreven.

Wij hebben voor ons liggen het Tweede Jaarverslag der Vereeniging Kartinifonds en zien daaruit welk een toenemend groote uitbreiding de Kartinischolen op Java in zoo korten tijd reeds hebben verkregen.

De Raad van Beheer dier Vereeniging besluit met:

„Ons laatste woord moet uitdrukking geven aan den wensch, die de gansche wereld vervult en die ook met de toekomst van onze vereeniging ten nauwste verband houdt: dat de vredeszon, die in 1914 schuil ging, in 1915 weder door de wolken zal heenbreken en dat, onder haar koesterende stralen, de door Kartini's teedere hand uitgestrooide zaden mogen voortgaan te ontkiemen, te groeien, te rijpen, Nederlandsch-Indië tot heil, Nederland tot voldoening, vreugd en eer."

Eén der vele vakken, waarvoor het Inlandsch meisje op den duur wel zal blijken, geschiktheid te bezitten, is dat van verpleegster, zoowel voor zieken als voor kraamvrouwen.

Half April j.l. hield mevrouw N. Stokvis—Cohen Stuart, arts te Semarang, voor genoodigden door het „Roode Kruis" te 's-Gravenhage, een lezing — welke zij later op

initiatief van mevr. Pleyte nog voor andere genoodigden in een der zalen van Hotel De Witte Brug aldaar herhaalde — over hare aanvankelijk bedroevende, doch later zoo verblijdende ondervindingen op het gebied van opleiding van Inlandsche meisjes tot ziekenverpleegster.

Uit den volledigen tekst daarvan, in „De Indische Gids" van Juni j.l. opgenomen, nemen wij het volgende over, wijl het zoo'n juisten kijk geeft op de toestanden in de Inlandsche maatschappij:

„Mien — eigenlijk heet zij Soetamijah — was veertien jaar oud, toen zij bij mij kwam; zij had een uitstekend getuigschrift van haar onderwijzer. Haar vader, loerah (dorpshoofd) in Kendal bij Semarang, maakte een prettigen en door en door fatsoenlijken indruk. Mien had volstrekt geen haast met trouwen, zei hij; ze wilde zelf graag verder leeren; — ik kon me er op verlaten, dat ze ernstig was, en zich niet met liefdesavontuurtjes op zou houden; en anders kreeg ze met hèm te doen. Hij sprak zeer beslist en leek niet iemand om mee te spotten.

Ik beloofde Mien een tijdje op proef te zullen nemen, maar droeg den vader op, zelf voor een vertrouwd tehuis te zorgen, aangezien ik er geen plezier in had, weer zoo voor zedelijk politieagent te spelen. Ik waarschuwde echter, dat Mien zonder genade zou worden weggestuurd, zoodra ik ook maar 't minste of geringste van amourettes zou merken.

De proef is volkomen geslaagd.

Mien was ijverig en eerlijk, en keurig en betrouwbaar in haar werk. Ze liet zich brengen en afhalen door een vertrouwde meid, en voelde zoo weinig neiging tot afdwaling, dat zij bijvoorbeeld tranen van angst in de oogen kreeg, toen zij toevallig eens alleen naar huis moest loopen.

Mien was echter niet gelukkig in haar kosthuis. Zij werd er als blauwkous gehoond en erom bespot, dat zij op haar leeftijd nog geen man had kunnen krijgen. Zij was toen vijftien jaar! Zij trok zich die plagerijen zoo aan, dat ik haar vader moest laten komen, om iets anders te beramen.

Nu kon Mah Djasman, de grootmoeder uit de kampong — wier kleinkind door mevr. Stokvis genezen was — mij haar dankbaarheid toonen. Zij is een vrouw in tamelijk goeden doen en in het bezit van een paar kleine huizen in de kampong Randoesari, waar zij zelf ook reeds vele jaren woont en waar iedereen haar kent.

Een van die huisjes nu kreeg door mijn bemiddeling Mien's vader voor niet te veel geld in huur. Hij stelde een oude vertrouwde dienstbode aan het hoofd en richtte het huisje in voor Mien en een jonger zusje, dat de Kartinischool in Semarang zou gaan bezoeken. Mah Djasman woonde er vlak over, en beloofde haar hulp en raad, als die soms noodig zouden zijn. Het huisje zag er steeds keurig verzorgd uit en de nabijheid van het echtpaar Djasman, dat veel invloed in kampong Randoesari heeft, was een waarborg voor Mien's veiligheid.

Toen Mein anderhalf jaar bij mij was geweest, was het voor haar studie noodzakelijk, dat zij in een kliniek ging werken, en ik besloot haar, bij wijze van proef, eens mee te nemen naar het stadsverband. Dr. Lim had weinig plezier in het geval; hij had er niets tegen, dat Mien op de vrouwenzaal kwam werken, maar voelde er niet veel voor, om haar zijn lessen aan de mannelijke leerlingen te laten volgen; hij had niet genoeg vertrouwen in de ernstige studieplannen van jonge Javaansche meisjes, zei hij.

Op de zaal werd Mien door baboes en patienten als dametje behandeld; al het zware werk werd haar uit de handen genomen. Zij was er bovendien maar enkele uren daags. En ofschoon 't op zichzelf al wel een heele overwinning was, dat Mien's vader het werken in 't stadsverband toestond, leverde dit liefhebberen toch eigenlijk niet veel op.

In overleg met Zuster Van Veen, die haar hervormingswerk op de mannenzalen reeds begonnen was, heb ik toen Mien voor de keuze gesteld: àlles, — of niets.

Of alle consequenties van 't vak aanvaarden en aanpakken, — òf het denkbeeld opgeven om vroedvrouw te worden.

Mien had een sterk gevoel van eerzucht, en ze zou het vreeselijk gevonden hebben om na twee jaar studiee onverrichterzake naar huis terug te keeren; wat zou men in haar desa dan wel zeggen? Zij heeft een grooten strijd gevoerd tusschen haar wensch om de studie te voltooien, — en haar angst voor haar goeden naam, dien ze in het stadsverband vreesde te grabbel te gooien. Daar te werken als eenig meisje, onder al die jongens! Daar dezelfde lessen te moeten volgen, samen patiënten te moeten zien, alleen naar huis te moeten loopen 's avonds, grof werk te moeten doen, — het was inderdaad geen kleinigheid voor dit ernstige jonge verpleegstertje.

Er zijn veel stille tranen gevallen, en het is een moeilijke zelfstrijd geweest, maar haar flinkere ik heeft 't gewonnen.

Ze héèft flink aangepakt.

En zóó flink, dat Dr. Lim zijn vonnis herriep en haar aan zijn uitmuntende lessen deel liet nemen.

Twee maanden later meldde zich het tweede meisje aan, een schoolvriendinnetje van Mien uit Kendal. Zij kwam op proef en werd aan precies dezelfde eischen onderworpen. Voor haar was 't natuurlijk al veel gemakkelijker.

Die twee meisjes hebben samen een zaal ter verzorging gekregen; zij dweilden zelf, ze gooiden zelf steekpannen en sputumbakjes leeg, ze waschten en verbedden de patienten, verbonden beenwonden en woonden operaties en bevallingen bij. En even ongelukkig als eenige maanden geleden Mien's gezicht had gestaan, even glorieus en zelfbewust was ze nu, in het besef iets moeilijks met eere overwonnen te hebben.

En de vrouwenzaal zag er zoo frisch en helder uit, nadat zij een week samen gewerkt hadden, dat de mannelijke leerlingen er bij werden gehaald om eens te kijken, hoe de meisjes het ernst was. Dat maakte zoo'n indruk en het werd zoo absoluut niet geloofd, dat die meisjes van goeden huize dat zelf alles deden, dat den volgenden morgen vroeg een paar mannelijke leerlingen werden gesnapt, terwijl ze op het dweiluur over de horretjes loerden om te zien of daar geen fopperij in het spel was.

Het tweede meisje was, in overleg met Mien's vader, ook in het huisje van Mah Djasman ingekwartierd. De loerah gaf een bedeesden jongeman uit de desa tot hulp in de huishouding, en droeg hem op, dagelijks het eten naar de meisjes in het stadverband te brengen.

Nu het met deze meisjes zoo goed ging, kwam een nieuwe gedachte bij mij op, die langzamerhand tot werkplan is gerijpt. Ik had bemerkt, dat het mij weinig moeite zou kosten, liefhebsters te krijgen voor de vroedvrouw-opleiding, maar dat voor de ziekenverpleging al heel weinig meisjes zich zouden aanmelden.

Indien wij nu eens een gecombineerde opleiding probeerden in te stellen, dan zouden de Inlandsche hospitalen aan personeel geholpen zijn.

Ik bedoel: wij zouden aan de aspirant-vroedvrouwen den eisch kunnen stellen, dat zij de eerste twee jaar als ziekenverpleegster werkten in de stadsverbanden, en wij zouden haar, ingeval zij goed voldaan hadden, daarna in de gelegenheid kunnen stellen in de volgende twee jaren het diploma van vroedvrouw te halen.

Aldus zou de studietijd van de leerling-vroedvrouw van twee op vier gebracht worden, maar indien dit de Regeering niets extra's behoefde te kosten en zij bovendien van de verplegingsdiensten van de meisjes profijt kon trekken, zou tegen die verandering van leerplan wel geen bezwaar bestaan.

Het kwam er nu maar op aan, dat ik meisjes vond, die genegen waren zich aan den eisch van den vierjarigen leertijd in het stadsverband te onderwerpen. Want dan pas zou mijn plan uitvoerbaar blijken; en ik wilde geen voorstellen aan de Regeering doen, voordat ik voor me zelf van de uitvoerbaarheid overtuigd was.

Ik stelde mij in verbinding met eenige ontwikkelde Javaansche vrouwen en meisjes; mijn streven vond de algemeene sympathie en zij beloofden mij naar vermogen te helpen. Bovendien plaatste ik advertenties in de voornaamste Maleische bladen en vroeg ik een paar invloedrijke Javanen, onderteekende propaganda-artikelen in te zenden. Dit alles moest met kunst- en vliegwerk gebeuren, want op z'n onverwachtst moesten we met ziekte-verlof naar Europa, en ik wilde geslaagd zijn, voor mijn vertrek. Het ijzer was heet, — 't moest gesmeed worden.

Binnen de drie maanden had ik negen meisjes bij elkaar en was er een tehuis voor verpleegster opgericht. En ook was toen de eerste vergadering belegd voor de stichting van een vereeniging, die bevorderen zou de belangen van de Inlandsche ziekenverpleging in den uitgebreidsten zin van het woord."

* * *

Een niet minder gewichtig vraagstuk is: Moet de Inlandsche jeugd in haar land gelegenheid vinden tot het genieten van hooger onderwijs, of is 't te verkiezen, dat zij dit in Europa gaat zoeken?

Hiermee hopen wij de volgende week deze inleiding te vervolgen.

Jaarverslag der Nederl. Handelsmaatschappij.

In dank ontvingen wij een exemplaar van dit document, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Hoewel zulks eigenlijk valt buiten dit jaarverslag, willen wij hier met een enkel woord gewag maken van de in Maart 1915 aan de markt gebrachte 5 pCt. Nederlandsch-Indische leening, groot ƒ 62.500.000.—.

Toen Zijne Excellentie de Minister van Koloniën tot de Nederlandsch-Indische Handelsbank, de Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij en ons het verzoek richtte een consortium te vormen, dat de plaatsing dezer leening zou garandeeren, hebben deze instellingen en wij bij de gehouden besprekingen, waaraan ook deelgenomen werd door den President van De Nederlandsche Bank en de Gedelegeerden van de Javasche Bank, met het oog op den politieken toestand en de volslagen onzekerheid, welk onthaal eene geldleening ten laste van Nederlandsch-Indië, zonder garantie van het Moederland, bij het geldbeleggend publiek hier te lande en in Nederlandsch-Indië zou te beurt vallen, ons slechts durven bereid verklaren, te trachten een consortium te vormen, dat 40 millioen van de leening zou overnemen, en toe te zeggen dit zoo mogelijk tot 62½ millioen uit te breiden, waartoe ons de bevoegdheid werd verleend.

Hieraan werd door ons de voorwaarde verbonden, dat het consortium van zijne verplichtingen zou zijn ontheven, wanneer zich feiten voordeden, die aantoonden, dat het oeconomisch leven van ons land hoogst ernstig werd bedreigd. Dan toch zou van het plaatsen der leening bij het publiek geen sprake kunnen wezen en zouden bijgevolg de deelnemers in het consortium verplicht zijn geworden hun aandeel in de leening op te nemen en dat juist op een oogenblik, dat zij meer dan ooit voor handel en nijverheid de vrije beschikking over hunne middelen zouden behoeven.

Op de overeengekomen voorwaarden gelukte het in toenemende mate belangstelling te wekken en geleidelijk deelnemingen in het consortium onder te brengen, zoodat ten slotte het geheele bedrag der leening werd bereikt.

Door ons werd in het consortium deelgenomen voor totaal ƒ 5.000.000.—, waarvan, ter voldoening aan nagekomen aanvragen van eenige handelsvrienden, ƒ 400.000.— werd overgedaan, zoodat wij ten slotte behielden ƒ 4.600.000.—, waarover wij in het geheel ƒ69.000.— genoten, zijnde de 1½ pCt.

provincie, welke ook aan de andere deelnemers werd uitgekeerd.

De in Indië bij publieke emissies gebruikelijke provisie ad ½ pct. over de toegewezen bedragen werd toegekend aan de leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel, alhier, de Vereeniging van Effectenhandelaren te Rotterdam, den Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie, aan Bankiers, Makelaars in Effecten en Commissionnairs in Effecten in Nederlandsch-Indië, zoomede aan degenen, die, geen gebruik makende van de bemiddeling van vorenbedoelden, tot een bedrag van ten minste *f* 500.000.— nominaal op eigen naam inschreven.

Het was ons eene groote voldoening, dat onze samenwerking met de Nederlandsch-Indische Handelsbank en de Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij en de steun van vele bankinstellingen en bankiers hier te lande en van de Javasche Bank in Nederlandsch-Indië, hebben geleid tot het boven verwachting slagen van deze emissie.

Dit succes is mede te danken geweest aan de krachtige medewerking, die wij hebben mogen ondervinden van de zijde der groote, in Nederlandsch-Indië werkende cultuur-, scheepvaart- en industrieele ondernemingen en aan de onverwacht groote belangstelling, welke de leening in Indië heeft ondervonden, alwaar zij, ook als gevolg van de beleenings-faciliteiten van de Javasche Bank, alleen reeds ruim werd volteekend, gelijk hier te lande, dank zij ook de hulp van De Nederlandsche Bank, eveneens het geval was.

Het goed onthaal bij het publiek van deze eerste Nederlandsch-Indische leening, zonder garantie van het Moederland, en zonder dat, zooals bij de laatste Staatsleening, met een gedwongen leening werd gedreigd, is een feit van de grootste beteekenis voor de verdere ontwikkeling van Indië, dat zich daardoor, naar men mag aannemen, een eigen Staatscrediet heeft gevestigd.

Ware het niet gelukt deze leening bij het publiek onder te brengen, dan had weliswaar Nederlandsch-Indië tengevolge van de overneming der leening door een consortium de *f* 62½ millioen toch ontvangen, doch de mogelijkheid om verder zelfstandig te leenen zou voor tal van jaren zijn verschoven en deze gewesten zouden in de voorziening hunner velerlei behoeften als van ouds afhankelijk zijn gebleven van het crediet van Nederland".

Het Koloniaal Landbouw-Museum te Deventer.

Deze jongste Koloniale instelling werd 27 Mei j.l. in tegenwoordigheid van Z. K. H. Prins Hendrik geopend door Z. Exc. Posthuma, Minister van Landbouw. Zooals men zich herinneren zal, is dit Museum ontstaan op initiatief van het Departement Deventer der Maatschappij van Nijverheid; het bedoelt in de eerste plaats te zijn een voornaam hulpmiddel bij het onderwijs aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool, aldaar, door het bijeenbrengen van demonstratiemateriaal betreffende den kolonialen landbouw in den ruimsten zin, en door het scheppen van een koloniaal milieu, dat den leerlingen een beeld kan doen vormen van de omgeving, waarin zij later zullen arbeiden. Tevens echter zal het Museum ook in ruimer kring kennis kunnen verspreiden en belangstelling trekken voor land en volk van onze overzeesche bezittingen.

Naast het bijeenbrengen van economische en ethnographische verzamelingen, stelt het bestuur van het Museum zich voor ook in andere richting werkzaam te kunnen zijn, in het belang van de leerlingen der school en van den kolonialen landbouw, en wel door het instellen van vakcursussen voor bepaalde cultures. De school geeft namelijk wel algemeen voorbereidend landbouwonderwijs, maar levert hare leerlingen niet af, voldoend onderlegd om bijv. op suikerfabrieken een werkkring te kunnen vinden, daar men zich hiertoe op de hoogte moet hebben gesteld van de technologie van de suikerfabricatie. De bestaande suikerscholen sluiten geenszins aan bij het onderwijs van de M. K. L. S. en het was dus zeer gewenscht te Deventer een suikercursus in het leven te roepen, in het bijzonder voor de oud-leerlingen van de school. Het bestuur van het Museum mocht er in slagen het alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten in N. Indië te overtuigen van de wenschelijkheid van een dergelijken cursus. Ter gelegenheid van de opening van het Museum maakte genoemd Syndicaat, bij monde van haar vertegenwoordiger, Mr. J. W. Ramaer, bekend, dat het bereid was een bedrag van *f* 4000 beschikbaar te stellen voor de inrichting van een laboratorium en gedurende drie jaar *f* 3500 per jaar bij te dragen in de kosten van een suikercursus te Deventer, mits de Regeering het ontbrekende wilde verstrekken.

Suriname.

Van 3—8 Mei hebben de Koloniale Staten gedebatteerd over de begrooting voor 1916. Er zijn belangrijke redevoeringen gehouden en bij de bevolking neemt de belangstelling voor den arbeid der Kolonale Staten toe. Om het publiek vast te houden, had men zijn toevlucht niet behoeven te nemen tot het middel, dat wij in „Op den Uitkijk" van 8 Mei aldus beschreven vinden: „Op de publieke tribune had men een heel origineel middel gevonden om de menschen tot zitten te dwingen, n.l. ze op hun banken laten vastkleven. Ik heb broeken gezien, waarvan de drager in een pot met verf scheen te hebben gezeten."

Het jongstbenoemde lid, de heer van Asch van Wijck, is, zooals te verwachten was, bij de discussiën op den voorgrond getreden. Zijn bij de algemeene beschouwingen gehouden rede getuigt van warme belangstelling in de kolonie; hij gevoelt zich goed thuis in de koloniale maatschappij en het is te hopen, dat hij er langer zal blijven dan, volgens de berichten in de dagbladen, in de bedoeling lag.

In zijn rede brak hij een lans voor de reeds lang algemeen erkende meening, dat het economisch herstel van Suriname door en met den landbouw moet komen.

Hoewel geen aanhanger van de staathuishoudkundige school, die allen rijkdom aan den grond meent te kunnen ontleenen — aldus de spreker — valt het niet te ontkennen, dat in Suriname veel goud zit in de klei, misschien meer in de klei dan in de goudvelden.

Voor zijne vraag „of niet vroeg of laat de wenschelijkheid zich zou kunnen voordoen Suriname aan een andere natie over te doen, hetzij dan door verkoop, hetzij door ruiling" — waarover wij in dit weekblad en Mr. Dr. C. F. Schoch in „Neerlandia" reeds het een en ander gezegd hebben — moet Dr. Wijnaendts Francken een veer laten.

De heer van Asch van Wijck acht de uitlating zoowel voor het moederland als voor de kolonie krenkend en wil die niet zonder protest laten.

Over den Commissaris van Politie, wiens geschiktheid door de Staten anders beoordeeld wordt dan door het Bestuur, is er heel wat te doen geweest. Hier was vooral de heer Kraan aan het woord. Na de opsomming van al zijne bezwaren tegen de faits et gestes van den commissaris, eindigde hij aldus:

„Als het bestuur, na dit alles, nog steeds onwrikbaar overtuigd blijft, dat iemand, die optreedt als hier geschetst, een pronkjuweel is van een commissaris, welnu... dan is de opsomming hierboven toch niet geheel nutteloos. Zij kan dan beschouwd worden, voor eventueele candidaten, als een opsomming van de eischen van bekwaamheid, die gesteld worden aan autoriteiten, welke in Suriname het gezag moeten helpen schragen."

Het einde van de geschiedenis was, dat de heer Thomson als voorzitter van de commissie van rapporteurs op de zitting van 7 Mei, na de motieven daartoe te hebben opgesomd, een amendement voorstelde om het art. betreffende het traktement van den commissaris met *f* 1.— te verminderen, welk voorstel de beteekenis zou hebben, dat de voorstellers zich met het beleid van dien ambtenaar niet kunnen vereenigen.

Bij het hoofdstuk onderwijs sprak de heer van Asch van Wijck een woord van waardeering aan het adres van den spoedig aftredenden Inspecteur voor het Onderwijs, den heer Heilbron, wiens arbeid hij roemde en riep een toekomstwoord toe aan diens opvolger. Spreker verklaarde voorts verrast te zijn over het peil van het onderwijs alhier en de daaraan verbonden leerkrachten en daarom niet te begrijpen, dat deze gepasseerd waren bij de benoeming van een Inspecteur van het Onderwijs. Spreker drukte de hoop uit, dat de nieuwe Inspecteur zou bewijzen de meerdere te zijn van de hier gepasseerde leerkrachten.

De begrooting werd met algemeene stemmen goedgekeurd.

* * *

Jhr. mr. H. W. van Asch van Wijck is benoemd tot voorzitter der Kol. Staten, nadat de heeren Dragten en Thomson voor die benoeming hadden bedankt. De heer Dragten is onder-voorzitter geworden.

* * *

De Gouverneur heeft den 11en Mei de nieuwe zitting der Koloniale Staten geopend. Aan de gehouden rede ontleenen wij het volgende:

Deed de druk van den oorlog zich ook hier gevoelen. een juist beeld daarvan te scheppen is bezwaarlijk, omdat kort na zijn aanvang de balata-industrie tot stilstand kwam en het economisch effect daarvan met dat van den oorlog samenvloeit. Bestrijding daarvan door gelegenheid tot werk te bieden of daartoe den weg te openen had, ook van particuliere zijde, plaats. De werkzaamheid van het z.g.n. steuncomité te Paramaribo verdient in dat opzicht bijzondere vermelding.

Daarbij kan dankbaar erkend worden, dat het besef van de beteekenis van den landbouw voor de kolonie levendiger werd. Mocht de inkrimping der balata-industrie, waarvan wij getuigen zijn, leiden tot uitbreiding van den landbouw en de geboren Surinamer zich daardoor krachtiger bewust worden van zijn rijkdom, wij zouden de misstanden der laatste jaren, uitvloeisels dier industrie, om hunne gevolgen mogen zegenen.

Op het gebied van den landbouw mag als heuglijk feit vermeld worden de ontdekking aan het landbouwdepartement van den schimmel der krullootziekte. Een nieuwe stap voorwaarts werd gedaan door een begin te maken met landbouw-onderwijs op deugdelijken grondslag. Het zal jaren duren voor zich de gevolgen daarvan doen ondervinden, gevolgen, niet minder van ethischen aard door wijziging van de levensbeschouwing der bevolking en vermeerdering daardoor van levenskracht.

Was de mislukking van de bacoven export eene teleurstelling, de oorlog heeft nieuw licht doen vallen op het daaraan verbonden risico door stoornis in de geregelde vaart en de afhankelijkheid van speciaal daarvoor ingerichte stoomschepen; nieuwe gegevens voor eene latere overeenkomst kunnen daaruit worden geput.

Is het duidelijk, dat ik de ten vorigen jare aangegeven lijn: verbetering op landbouwgebied en daarnaast verbetering op het gebied der hygiëne, wensch te blijven volgen en ik deze belangen, bij de vele die om behartiging vragen. op den voorgrond plaats, het zal even duidelijk zijn hoe zeer het mij leed doet dat de omstandigheden mij beletten op hygiënisch terrein zoo snel te vorderen als ik wel wilde en inzonderheid de kinderverzorging ruimer onder de oogen te zien. Het strekt mij intusschen tot voldoening te kunnen mededeelen, dat in 1914 bij betrekkelijke vermindering van sterfgevallen, zoowel over het algemeen als in het bijzonder van kinderen te constateeren valt, zoodat het geboorte overschot het dubbele bedraagt van dat van 1913.

Het goudbedrijf wijst over 1914 verbeterende resultaten aan; de productie overtrof die van 1912 en 1913 resp. met 176 en 61 K.G. Het derde gedeelte der productie wordt door de Cie des Mines d'Or opgebracht; het is daartegen-

over niet te ontkennen, dat de ligging harer terreinen op grooten afstand van de hoofdplaats en aan de grens van Fransch-Guyana, het bestuur in moeilijkheden van beteekenis brengt, door de strooptochten van benden, herkomstig van den Franschen Lawa-oever.

Verschillende proefnemingen tot verbetering der goudwinning hadden plaats, o. a. op de Guyana Goud Placer en de White Water Alluvial Ld. concessies.

De proef met kleinbedrijf van gouvernementswege werd gestaakt.

Overeenstemming betreffende de grensregeling op een deel der Marowijnrivier kwam tusschen de regeeringen der Fransche republiek en van het moederland tot stand; de mogelijkheid van het verleenen van concessies voor goudexploitatie op die rivier is daarmede nader gekomen.

Wat den gezondheidstoestand in 1914 betreft, het lage sterftepercentage geeft voorzeker redenen tot tevredenheid; het mag evenwel, lettende op de uitbreiding van enkele ziekten, geen reden zijn tot mindere werkzaamheid. In de districten deden zich minder malaria-epidemieën voor dan in 1913.

De uit den vreemde geboden hulp ter bestrijding der mijnwormziekte mag voorzeker van groote beteekenis worden geacht. Ik ben overtuigd, dat ook de Staten daaraan hun medewerking zullen willen verleenen, wanneer het noodig mocht blijken enkele gezondheidsmaatregelen bij verordening vast te stellen.

Het consultatiebureau is voortdurend met goed resultaat werkzaam.

Onder verordeningen, die in het verloopen jaar tot stand kwamen of in werking traden, verdienen genoemd te worden de grondjesverordening, de arbeidsverordening en de balata-verordening; daarnevens de vaststelling bij Koninklijk Besluit van de regeling van het faillissement en de surseance van betaling.

Met diep leedwezen zag ik uw voorzitter na diens terugkeer met verlof voortdurend verhinderd de beraadslagingen te leiden en hem ten slotte voor goed den hamer nederleggen. Zijn arbeid, zijn gaven, zijn verdiensten, zijn voorbeeld, hij zelf blijven bij het bestuur in eervolle en dankbare herinnering. De spreuk van een onzer groote 17e eeuwsche admiralen:

Mijn hart en hand
Zijn voor mijn land,

maakt hij tot de zijne. Moge hij die nog lang voeren.

Belangrijke onderwerpen werden aanhangig gemaakt en wel de onderwijs-verordening, de verordeningen, vereischt voor den overgang van de oude tot de nieuwe strafwetgeving, en die betreffende bevolkingsregisters.

Hun voltooiing naderen ontwerpen voor een woningverordening, verordeningen betreffende instelling van plaatselijke besturen en waterschappen en een verordening op de schutterij. De bearbeiding dezer ontwerpen vordert meer tijd dan aanvankelijk gerekend werd.

* * *

In de zitting, die volgde op de openingsrede, bracht ook de nieuwe voorzitter warme hulde aan zijn voorganger, den heer J. da Costa.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Islam door de N.-I.-Chineesche Pers beleedigd. In de „Perniagan" heeft, zoo schrijven de „Sinar Sumatra" en andere bladen, een beschrijving gestaan van Mohamed en diens leer, welke de vele Mohamedaansche lezers ten zeerste gegriefd heeft. De profeet werd daarin o.a. een eenvoudige, ongeletterde, Arabische kameeldrijver genoemd. Volgens de „Pantjaran Warta" is zulk een uitdrukking zeer ongepast en beleedigend voor alle Mohamedanen, waardoor bovenbedoeld Chineesch blad aanleiding tot godsdiensthaat en opruiing geeft. In een ingezonden stuk in laatstgenoemd blad wordt dan ook gewaarschuwd tegen „valschaards en schurken", die zonder kennis van zaken den godsdienst van andersdenkenden aanranden en de redactie gaf de S. I. in overweging een groote meeting te houden, om bij de hooge regeering te protesteeren tegen artikelen van dezen aard, als in den laatsten tijd meer voorkomen, zoowel in de „Sinar Sumatra" als in de „Perniagan." Iemand, die zich noemt „Een geduldig Mohamedaan", schrijft, dat z.i. de „Perniagan" te beschouwen is als een béo (vogel die napraat), gelijkt op iemand, die kinderachtig begint te worden, zoodat men het best doet met er geen notitie van te nemen.

Onder de millioenen geloovige Mohamedanen zijn genoeg heethoofden, meent hij, die anders door dit beleedigend geschrijf opgehitst den stoot zouden kunnen geven tot rustverstoring, relletjes, enz. Ook de redactie vreest voor onlusten en hoopt voor en namens de Mohamedanen, dat het Bestuur, dat reeds een aanvang maakte met het onderzoek dezer zaak, zulks tot een goed einde zal brengen ter bevrediging van alle partijen.

Intusschen wordt niet opgehouden met over dit onderwerp te schrijven. In de „Sinar Sumatra" verzoekt een Mohamedaansch Inzender de redactie, om zoolang zij niet beter op de hoogte is, dat geschrijf over den Islam te staken. Al wordt de leer van den Profeet er niet bepaald in gegispt, toch komen er in het artikel van de „Perniagan" mededeelingen voor, die in strijd zijn met de waarheid. De redactie antwoordt daarop, dat zij het stuk met vermelding van de bron uit de „Perniagan" had overgenomen, opdat de Mohamedaansche lezers er ook kennis van zouden nemen en bestrijden zouden, alles wat daarin onwaar mocht zijn, er niet aan twijfelende of de „Perniagan" zou dan die bestrijding ook in haar blad opnemen.

Ook in de „Bintang Tiong Hoa" verzet een „Inzender" zich in heftige bewoordingen tegen de beleedigingen „duizenden millioenen" Mohamedanen aangedaan. 't Is niet goed te praten — meent hij — door te schrijven, dat het een vertaling is uit Europeesche werken. Elk rechtgeaard Mohamedaan moet in 't vervolg geen aanraking meer met dat schurkenblad hebben. De „Sinar Sumatra" heeft reeds onaangename gevolgen van dit haar geschrijf ondervonden. Alle Mohamedaansche lezers te Padang hebben hun abonnement opgezegd en terwijl zij trapten en spuwden op dit blad, dienden honderden hunner een aanklacht in bij het Bestuur.

Op een Zondag brak er een opstootje uit; men wilde de drukkerij aanvallen. Gelukkig, dat er nog verstandigen waren, die de heethoofden onder de aandacht brachten, dat er nog een rechtvaardig gouvernement was, dat de zaak in onderzoek zou nemen. Maar lang moet het resultaat van dat onderzoek ook niet op zich laten wachten, de Mohamedanen willen niet ongeduldig worden, zij hebben reeds een procureur onder den arm genomen, daar 't hun niet uit het hoofd te praten is, dat hier met opzet hun godsdienst een beleediging wordt aangedaan.

Verhuur van Sawahs aan suikerfabrieken. De „Tjahaja Timoer" vermeldt, dat de Inlandsche grondbezitters in Malang, die hunne sawahs aan de suikerfabrikanten verhuren, onlangs de huurprijs verhoogd hebben, omdat de druk, verbonden aan de rietbewaking, enz., verzwaard is geworden. Nu heeft het Bestuur op verzoek der heeren suiker-administrateurs bevolen, dat de riettuinen tegen den tijd van het rijpen 1 à 2 maanden langer bewaakt moeten worden, ter voorkoming van brand. Daarop heeft de bevolking de huurprijzen wederom verhoogd; zelfs waren er verhuurders die, onder aanbieding van teruggave der ontvangen huurpenningen, de huurcontracten wenschten te doen ontbinden.

Voor de Delische contract-koelies. Hetzelfde blad maakt melding van de lezing van een Inlandschen arts, over de toestanden onder de contract-koelies in Deli. De Inspecteur van den arbeid, hierover geïnterpelleerd, verklaarde, dat het niet in zijne bevoegdheid lag ten deze in te grijpen. Hij had slechts aan de Regeering te rapporteeren, wat hij dan ook gedaan heeft. Hij heeft tevens voorgesteld een commissie te benoemen, waarin zitting zouden nemen Europeanen, die getoond hebben, veel voor den Inlander over te hebben. Het blad deelt verder mede, dat sedert twee Europeesche ambtenaren zijn aangewezen, w.o. de heer van Hinloopen Labberton, die deze zaak nu in behandeling nemen. De kosten, aan dit onderzoek en de verdere behandeling verbonden, zullen door de S. I. en andere Inlandsche vereenigingen gedragen worden.

Hondsche bejegening! De „Bintang Soerabaja" verhaalt van een Inlander, die aan het postkantoor te Palembang te laat komende, naar de boot snelde en den stuurman vroeg of zijn spoedbrief niet toch nog mee kon, hetgeen werd geweigerd: De brief moest terug naar het postkantoor en maar met een volgende bootgelegenheid verzonden worden.

Waarom zoo'n behandeling? vraagt het blad. Treurig is het lot van den Inlander in Ned.-Indië! Samenwerking tusschen blank en bruin wordt bemoeielijkt, ja zelfs tegengewerkt door de gedragingen van Europeesche ambtenaren en beambten, die veelal de Inlanders niet beter dan honden behandelen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Drankmisbruik onder de Inlanders. Meermalen hoort men er over praten en leest 't ook in de kranten, dat vreemdelingen, die alleen naar Ned.-Indië komen om geld te verdienen en het dan daarna den rug toekeeren, worden geslaakt en beschouwd als een gevaar voor den Inlander. 't Is alsof de Inlander het dien vreemdeling niet gunt, dat deze, na harden arbeid en veel inspanning rijk geworden, naar zijn eigen vaderland terugkeert om daar een genoeglijk leven te lijden. Wij kunnen deze zienswijze niet deelen, zoo schrijft de „Sinar Sumatra". Wij moeten deze lieden eerder dankbaar zijn, dat zij ons het voorbeeld geven van ijver en krachtsinspanning. In stede van deze deugden na te volgen, hebben de Inlanders echter van de Chineezen het opiumschuiven en van de Europeanen het gebruik van sterken drank overgenomen. Het drinken is onder de inlanders meer en meer algemeen geworden, zoodat er thans pogingen moeten worden aangewend om het drankmisbruik tegen te gaan. Wat te zeggen van hetgeen onlangs gebeurde: Vier deelgerechtigden in de communale gronden, werden van hun aandeel ontzet, omdat zij op een feest weigerden mee te drinken, daar zij als lid van de S. I. hadden gezworen geen sterken drank te gebruiken.

De te Soerabaja opgerichte Inlandsche Matrozenbond der oorlogsmarine heeft in zijn programma ook onthouding van alcohol opgenomen. 't Is te hopen, zegt de „Bintang Soerabaja", dat de autoriteiten den Bond krachtig zullen steunen, daar deze ten goede moet komen zoowel aan de verstandelijke ontwikkeling als aan de trouw der matrozen aan het gouvernement.

„Een moordenaar, die een medaille krijgt". Onder dit opschrift vermeldt de „Bintang Soerabaja" het decoreeren van een Fransch aviateur wegens militaire verdiensten.

Een Raadgeving. De „Tjhoen Tjhioe" raadt de Regeering aan voorzichtig te zijn met de zoogenaamde „Indische Beweging", die zich meer en meer uitbreidt. Niet om met ruwe hand in te grijpen — een dergelijke politiek is in deze tijden niet op haar plaats, zou voor de Regeering een zelf werkend vergif zijn en voor de bevolking een versterking van haar geloof in de rechtvaardigheid harer zaak. De regeering mag de zaken niet op de lange baan schuiven, zij moet er niet tegen opzien de noodige gelden beschikbaar te stellen, om aan de redelijke verlangens der Indiërs te voldoen. De Regeering heeft eenigen tijd geleden drie van hare leiders gevangen doen nemen. Daargelaten of dit al dan niet gerechtvaardigd was, vragen wij: heeft deze maatregel iets uitgewerkt? De geest, door hen opgewekt, blijft werken, zoowel onder de Inlanders als onder de Chineezen en Indo-Europeanen. Zal nu de Chinees de driekleur vaarwel zeggen, om zich voortaan onder de Chineesche vijfkleur te stellen? Deze vrees wordt hier en daar al eens uitgesproken. Aan wien de schuld, als de zoon den vader in den steek laat, zoo deze zich nimmer om zijn kind bekommerd heeft? De Ned.-Ind. Regeering moest niet altijd uitstellen en nog eens uitstellen, tot haar het mes op de keel gezet wordt, want als het tot een uitbarsting komt, zooals een paar jaren geleden gebeurd is, zou zij in moeilijkheden komen en nog veel meer kosten krijgen.

De heer Borel bespreekt in de „Tjhoen Tjhioe" het Gids-artikel van mr. Fromberg betreffende de Inlandsche beweging op Java. Laatstgenoemde schreef o.a. van de jongste en zooveel besproken hormat-circulaire, dat dit 't wonderlijkste stuk is, dat ooit de Landsdrukkerij verlaten heeft. De Inlandsche bevolking haat het bestuur. De S. I. heeft dien haat bij de bevolking opgewekt. En in dat stuk heeft de Regeering zelf dien haat overgenomen en overgebracht op de besturende ambtenaren. Een slimme politiek om de gevaren, die uit een beweging als van de S. I. zouden kunnen ontstaan, te ontgaan! De Regeering is nu de spreekbuis geworden van de grieven der bevolking. Waarom wordt in deze circulaire niet tevens melding gemaakt van de Chineezen en Arabieren, die immers dezelfde grieven hebben als een gevolg van de laatdunkende en minachtende behandeling, die ook zij van den kant der Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren ondergaan? Evenals de Inlanders, zijn ook zij — om de woorden der circulaire te gebruiken — „ontwaakt". In en buiten de pers is deze zaak veelvuldig besproken. Melding wordt gemaakt van de afpersingen en de onrechtvaardige behandeling, die de vreemde Oosterlingen van bestuur en politie ondervinden. De Regeering is wel ingegaan op de adviezen door Dr. Rinkes en Dr. Hazeu gegeven ten aanzien van de Inlanders. Zij voert nu een strijd tegen haar eigen ambtenaren, die nog aan de oude sleur gewend zijn. Maar een adviseur voor Chineesche zaken werd op grond van zijn adviezen vervolgd en overgeplaatst. En toch hebben de Chineezen het recht om te hooren, wat de Regeering wil met betrekking tot de wijze, waarop zij door de ambtenaren behandeld zullen worden.

Neutraal. De Sin Po te Batavia gaf uitsluitend voor genoodigden, gratis-bioscoopvoorstellingen van oorlogsfilms, afkomstig van de Entente. Eens ging eene dezer voorstellingen, speciaal voor Inlanders bestemd, niet door, wijl de genoodigden onder dankzegging voor de goede bedoelingen, ten antwoord gaven, dat zij van de invitatie niet wenschten gebruik te maken, omdat zij niet wilden meedoen aan vertooningen van de zijde der Entente.

Van Vreemde Koloniën.

Uitbreiding van zelfbestuur in Britsch-Indië.

Een besluit geeft de politiek aan, welke de regeering van Br. Indië wil vastleggen ter uitbreiding van plaatselijk zelfbestuur. De hoofdgedachte is, dat plaatselijk zelfsbestuur, voor zoover het tot nu toe in Indië werd toegepast, het algemeen ten goede is gekomen, verdere ontwikkeling is gewenscht onder zoodanige voorwaarden als de plaatselijke besturen en administratie doenlijk achten bij verzekering van behoorlijke contrôle.

De ontwikkeling heeft plaats volgens de door de Royal Decentralisation Commission aangegeven lijnen. In dit verband wordt aangegeven, dat de plaatselijke autoriteiten in verschillende opzichten tot uitbreiding bevoegd zijn. Zoo wat betreft het door verkiezing aan te wijzen element in de plaatselijke commissiën, het benoemen van niet-ambtelijke voorzitters der gemeenteraden, het verleenen aan plaatselijke commissiën van meer uitgebreide contrôle op en meer zeggenschap over de budgetten, het toestaan van meer gezag aan de locale commissie over verschillende instellingen, het minder streng toepassen van de bestaande eischen tot goedkeuring van boven af wat betreft de uitgaven voor belangrijke openbare werken.

In zijn conclusie spreekt de Gouverneur-Generaal in Rade de hoop uit, dat zijn verklaring tot hechte en spoedige ontwikkeling zal leiden. Zij is bestemd een groote zet te worden in de richting van politieke opvoeding. Hij vertrouwt, dat zij zal worden uitgevoerd overeenkomstig de bedoeling, die is ingegeven door een vooruitzienden ondernemingsgeest, welke met kans en gevaar rekening houdt, zonder er zich door te laten weerhouden.

Het besluit is uitvoerig weergegeven in The Times of India (Mail edition) van 8 Mei j.l.

De Lahore-samenzwering.

Toen wij in ons vorig nummer de Lahore-samenzwering en de troebelen in Ceilon in een rubriek samenbrachten, wisten wij nog niet daardoor twee uitingen van zeer uiteenloopenden aard, ja eigenlijk van lijnrecht tegen elkander ingaande strekking bijeen te voegen. The Times of India bracht ons sedert de officieele mededeelingen van de geheime zittingen, die te Lahore worden gehouden, en daaruit blijkt, dat deze hun oorsprong vinden in een strooming om Hindoe en Mahomedaan tot eenheid, tot vereenzelving te brengen, strooming, die zich dan in verdere bedoeling richt tegen de Britsche overheersching. Bij de onlusten in Ceilon daarentegen is gebrek aan verdraagzaamheid tusschen Hindoe en Mahomedaan de grondtoon en kwam de Br. overheid maar bijzakelijk in het gedrang.

Bij het lezen der verhooren van de beklaagden in het samenzweerdersproces wordt men getroffen door den eigenaardigen groei van een samenzwering, die tegen de Britsche overheersching gericht, in Canada en Californië tot rijpheid komt, alsmede door de losheid der beweegredenen, die tot een zoo volhardend, energiek doorzetten hebben kunnen voeren.

Laat ons de getuigenis van een der hoofdmannen kort weergeven. Zij zou stof kunnen leveren voor een roman: hoe men samenzweerder wordt. Amar Lingh is pas 22 jaren oud. Na een goed onderwijs genoten te hebben en diploma van een werktuigkundige school te hebben verworven, ging hij op 16-jarigen leeftijd van Lahore naar Amerika, waar zijn vader en een neef reeds waren. Hij vond zijn vader te Portland (in Oregon), waar hij 1¼ jaar bleef. Daarna ging hij naar St. John, waar hij met zijn neef, Ram Rakha, ging wonen.

Hij vond werk in een molen, waar Pandit Kanshi Ram (die opgehangen werd in verband met zijn aandeel in het Ferozepore moordgeval) toen aannemer van het zaag- en ladingswerk was. Nadat hij hier weer 1¼ jaar werkzaam was, kwam er een man uit Californië, Thakurdas genaamd. Deze was in Persië geweest, waar hij tot het Mohamedanisme was overgegaan. Hij deelde mee, dat Lala Har Dayal te San Francisco was. Deze was allen bekend door zijn artikelen in de Indische pers. Door het verblijf in Amerika gewonnen voor de begrippen van meerdere vrijheid, verlangde de Indiërs te St. John Har Dayal te hooren. Thakurdas bewerkte zijn overkomst, die in Mei 1913 plaats vond. Intusschen was voor het denkbeeld van eenheid tusschen Hindoes en Mohamedanen stille propaganda gemaakt. Dit was het begin van een reeks meetings, waarmede de propaganda van de daad begon.

Weldra werd de behoefte geuit aan een eigen orgaan. De Ghadr zou te San Francisco gedrukt worden, maar een comité zou de zaken in St. John en Portland regelen. Dit bestond uit Pandit Kanshi Ram, Thakurdas en Amar Lingh. Alvorens naar S. Francisco terug te keeren, bezocht Har Dayal verschillende andere steden waar Indiërs wonen. In November 1913 verscheen 't eerste nummer van het weekblad: de Ghadr.

Het blad sloeg in, na korten tijd moest de handpers door een electrische worden vervangen, meer hulp was noodg. Amar Lingh gaf er zijn werk aan de molen aan en toog naar San Francisco. Hij werd een der raddraaiers van de beweging voor eenheid tusschen Hindoes en Mohamedanen, en meer vrijheid, meer zelfstandigheid. Hij maakte deel uit van den staf der beweging in Amerika. Een rijk bestaan schonk dit niet. Tot Maart 1914 werkten allen zonder traktement. De inschrijvingen en abonnementen vloeiden echter binnen en zoo konden de medewerkers den kost krijgen. In huisvesting en andere uitgaven moesten zij echter zelf voorzien, hiertoe trokken zij nu en dan op ander werk uit.

De Ghadr werd in 3 editiën uitgegeven, met gelijken tekst, maar een plaatselijk tint naar gelang de streek waarvoor hij bestemd was. In Maart werd door het Immigration Department of America een vervolging tegen Har Dayal ingesteld, die hem noopte naar Zwitserland te vertrekken. De leiding van de Ghadr ging over aan Maulvi Barkat Ullah, die uit Japan was gekomen, en Bhai Bhagwan Singh, die al uit Canada was verbannen.

Geleidelijk was de beweging meer omgezet tot een, die gericht was tegen het onrecht en de miskenning, waarover de Indiërs te klagen hadden. De Ghadir gaf daarover krasse artikelen. De behandeling van de reizigers aan boord van de Komagata Maru, die niet in Canada toegelaten werden, en naar Br. Indië moesten terugkeeren, gaf hiervoor nieuw stof. Dit voorval zette de gemoederen zoo in vlam, dat vele Indiërs besloten met die reizigers naar Indië terug te keeren om voor hun rechten op te komen, met het woord en zoo noodig met de daad. Amar Lingh behoorde tot hen.

De reis naar Calcutta was vol moeilijkheden. De hoop om in groot aantal daar te gelijk te kunnen demonstreeren, was al vergaan. De Komagata Maru-reizigers waren eerder aangekomen, de bloedige ontmoeting met de politie, die daarbij had plaats gehad (en die, onder het licht der nu bekende bedoelingen, geenszins door een toevallig misverstand veroorzaakt is geweest), had tot uitgebreide maatregelen geleid. De lotgenooten van Amar Singh werden per spoor in goed verzekerde wagens naar hun woonplaats teruggevoerd, waar zij, verspreid over het land, aanvankelijk niet veel tot uitvoering van hun voornemen konden ondernemen.

Maar de beweging onder de Indiërs in Amerika stond niet op zich zelf. Na korten tijd werd weer voeling gekregen met gelijkdenkenden in Indië zelf. De afwezigheid van het meerendeel der troepen, die naar het oorlogsterrein in Europa waren gezonden, werd een geschikte gelegenheid geacht om gunstige voorwaarden te bedingen of af te dwingen.

Op een groote meeting, die te Moga gehouden werd en waar vrijwel al de leiders tegenwoordig waren, werd het plan voorgesteld voor een aanval op de militaire magazijnen van het kantonnement te Lahore. Op een meeting te Mullanpur werd dit nader uitgewerkt, telegraafdraden, spoorweglijnen zouden worden verbroken. De datum werd vastgesteld. Van verschillende zijden zouden mannen naar 't kantonnement oprukken. Bommen waren gereed. De sepoy (soldaat) die in "t complot was, en een voorname rol had te vervullen, was echter overgeplaatst, zoodat op hem niet gerekend kon worden. Boodschappers werden daarom uitgezonden om de oprukkenden tot terugkeer te brengen. Deze boodschappers bereikten niet allen hun doel. Zoo is de toeleg mislukt en ontdekt. En nu hebben Amar Lingh en velen van zijn nevenstanders zich voor het gerecht te verantwoorden.

Kafferianisme.

Bij onze korte vermeldingen over de uitspattingen, waartoe de menigte op enkele plaatsen in Z. Afrika gekomen is, toen zij tot anti-Duitsche demonstraties van de daad overging, schreven wij, dat niemand kan instaan voor de daden van een Kaffermenigte, die tot depots van sterken drank heeft weten door te dringen. Als zoodanig zijn wellicht ook de wandaden te beschouwen, die in Durban tegen het Nederlandsche consulaat bedreven zijn, gevestigd in de gebouwen der firma Wilh. Müller en Co., wier Duitsche naam vermoedelijk de aanleiding hiertoe is geweest.

Het Nederlandsche wapenschild is van de deur gerukt en daarna spoorloos verdwenen, de gebouwen zijn in brand gezet.

Is het te verwonderen, dat de menigte zich alleen door den D. klank van den firma-naam heeft laten leiden, aangezien de vertegenwoordiger van de firma in Durban, de heer

Brandt algemeen bekend en aan een oude familie van voortrekkers verwant is, onverklaarbaar is, dat de overheid werkeloos is gebleven, ja, erger dan dit. De Volksstem schrijft: Bij deze brandstichting waren verschillende hooggeplaatste ambtenaren tegenwoordig, doch niemand heeft ook maar iets gedaan om deze schandaad te voorkomen. Geen woord van openlijke afkeuring is gehoord. Niemand, noch de magistraat, noch de burgemeester, noch de voorzitter van de Kamer van Koophandel heeft zijn leedwezen aangeboden. De Unie-regeering alleen heeft dit wel officieel gedaan.

Het blad brengt dan verder in herinnering, wat de firma Müller en Co. voor de Boerenzaak alzoo gedaan heeft. Uit dien staat van dienst blijkt, dat haar in deze op ergerlijke wijze stank voor dank gegeven is. Draagt 't tegenwoordige hoofd der firma, de heer A. G. Kröller ook een D. naam, hij is geboren Nederlander, en ook aan hem persoonlijk hebben de Hollanders in Z. A. veel, heel veel te danken. Het reuzenkapitaal der firma is bijna uitsluitend in Nederland geplaatst. Wat heeft de woestelingen in Durban dan toch bezield?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Soerabaiasche pasars.

In het artikel „Pasarinrichting en pasarbeheer", verschenen in de April-afl. 1914 van het Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur, betoogde de schrijver, dat de inrichting en de exploitatie van pasars, onderwerpen van Overheidszorg behooren te zijn en die niet zonder schade voor het algemeen belang, aan particulieren kunnen worden overgelaten.

Dat des schrijvers zienswijze juist was, blijkt uit het volgende bericht van 9 April j.l. in het Soerab. Handelsblad (overgenomen in de jongste afl. T. B. B.).

Bij een bezoek aan de vele pasars, die Soerabaja binnen zijn grenzen telt, staat men eenvoudig verbaasd, dat de gemeente er nog steeds niet toe gekomen is, alle pasars in eigen beheer te nemen, want met uitzondering van Pasar Genteng en Pasar Toerie, welke twee in gemeentelijk beheer zijn, en tengevolge daarvan een heel wat beteren aanblik geven, is het bedroevend zooals de pasars er uit zien.

Wij brachten aan verschillende dier inrichtingen in de laatste dagen een bezoek, o.m. aan die op Kepoetran, Kepatian, (Kramat Gantoeng), Kapasan, Kembang (Kedoenganjar), en overal waar wij kwamen zag het er allertreurigst uit. Allerlei insecten, voornamelijk vliegen — de bekende overbrengers van dysenterie en wie weet welke andere ziekten — leven als parasieten op de klompen vleesch en de stukken visch, die er in de uitstallingen te koop liggen, en waarvan de aanblik een gevoel van walging wekt, om nog niet eens te spreken van de menschelijke figuren, die de waar te koop aanbieden, en die er vaak zoo uitzien, dat wij kieschheidshalve een beschrijving van hun lichamelijken toestand achterwege laten.

Het is ons een raadsel, dat er nog lieden gevonden worden, die na den vuilen rommel gezien te hebben, nog daarvan koopen voor de consumptie. De stank die van vele uitstallingen den bezoeker tegemoet komt, is afschuwelijk.

De toestand is er van dien aard, dat elk langer uitstel der gemeente, om die pasars zelf in beheer te nemen, haar blootstelt aan de volkomen rechtvaardige beschuldiging, dat zij door hare laksheid dien toestand niet alleen bestendigt maar ook verergert.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

In de Maart-afl. vervolgt de heer S. A. Reitsma zijne beschouwingen, getiteld: Eenige bladzijden Indische Spoorwegpolitiek; thans behandelt hij de lijn in het Serajoedal (II. Het tijdperk der concessiën tot 1891). — De heer A. M. Joekes publiceert het eerste gedeelte eener studie: Gebruik van- en beschikking over particuliere spoor- en tramwegen door den Staat. — De overige bijdragen van dit Nr. zijn slechts voor vakkundigen van belang.

Stemmen van den wind op de Bataksche Hoogvlakte.

De bekende schrijfster Augusta de Wit geeft in het Juni-Nr. van De Gids, onder bovenstaand opschrift, een mooi proza-stukje. We veroorloven ons een korte aanhaling.

„In het strakke middaguur, als het akkervolk den arbeid laat en de karbouwenkudde zich koelt in den plas, als alle vogels stil zijn in de schaduw en zelfs de schrille krekels geluideloos zijn geworden tusschen de tot stof verblakerde grasssprieten, dan komt ergens uit het ongeziene de wijze aandrijven van den wind die zijn groote fluit bespeelt, lange, volle, zuiver-zoet zingende tonen, die uit akker-bebroedende laagten op zich heffen tot het juichgeluid van een vogel in de hooge zon".

„Schoon is de wijde stilte in dat alleene geluid. Schoon over de wijde als een zee, bare als een zee, grijs-groen-golvende als een zee, de Bataksche hoogvlakte, die windestem, die voor het volk van de velden zingt".

Weekblad voor Indië.

In No. 3 van den 11en jaargang de afbeelding van een door de Inlandsche bevolking gebouwde brug in het Gombongsche, met bijschrift van „Koemebet", waaraan we enkele bijzonderheden ontleenen.

Men hoort vaak beweren, dat de Inlander te indolent is om eenig werk van beteekenis voort te brengen. De hier gereproduceerde brug, geheel door inlanders gebouwd, mag als bewijs dienen, dat er op den regel gunstige uitzonderingen zijn.

De bevolking van een veertigtal desa's in „de Zuid" van het regentschap Karanganjar, waar de communicatie reeds een twintigtal jaren was bemoeilijkt door het Sentool-kanaal, had reeds jaren achtereen om 'n behoorlijke brug gevraagd. De krachtige aanbevelingen van den ass. wedono Klirong, den wedono Padjagoan, den controleur en regent van Karanganjar, den assistent-resident van Keboemen enz., hielpen niet......... Dat verdroot de bevolking. Nauwelijks was dan ook de irrigatie-opzichter eenigszins ingeburgerd, of hem werd om raad gevraagd. Bekend met de teleurstellingen door officieele aanvragen, stelde hij voor dat de bevolking zelf een brug zou bouwen en betalen. En 't gevolg was, dat de begrootte f 5000 dadelijk gegarandeerd werden. Binnen enkele maanden was de brug gereed en de vreugde en belangstelling bleken 't best, toen op den dag der opening duizenden zich ter plaatse verzamelden en een groote slametan bijwoonden.

Verder vinden we in dit Nr., onder veel oorlogslectuur, een artikel van den heer M. van Geuns, over den heer A. W. E. Weyerman, exploitatie-chef van de Oosterlijnen der Staatsspoorwegen, onlangs gekozen tot directeur van de Haagsche Tramwegmaatschapppij (met portret).

Onze Koloniale Landbouw.

In de serie werkjes, die onder den titel „Onze Koloniale Landbouw" onder redactie van dr. J. Dekker verschijnen bij H. D. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem, is van het boekje van J. Sibinga Mulder over „De Rietsuikerindustrie op Java" — het 1ste Nr. der Serie — een tweede druk verschenen. Hoofdstuk 3 van de fabricatie werd geheel nieuw bewerkt, waardoor thans een beter begrip der verdamping in de suikerfabricatie wordt gegeven.

Ook van no. 6 van de eerste serie, n.l. „De Theecultuur", door dr. J. J. B. Deuss, chemisch assistent aan het proefstation voor thee, verscheen een tweede druk. Enkele onduidelijkheden zijn weggenomen; en het geheel is zoodanig aangevuld, dat het boekje weer bij is tot ultimo 1914. Ook zijn nog enkele foto's toegevoegd. (N. R. Ct.).

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van de Juni-afl. Eene leemte in de opleiding van Ned.-Indische bestuursambtenaren. Voordracht, gehouden in de Ned.-Indische Bestuursacademie op 15 April 1915, door W. J. R. Zieck. — Indische ambtenaarsherinneringen, door S. Kalff (naar aanleiding van E. Francis' Herinneringen, uitgegeven tusschen 1856 en 1860). — Een model-ziekeninrichting te Madjene (met ill.), door L. J. J. Caron. — Het model voor den politie-rechter, door H. D(oeff). — Verscheidenheden (Huisjongens en Westersche „Cultur". — Oorlogswetten in voor-historische tijden. — Een uitzondering op den regel (de benoeming van L. C. Westenenk tot resident van Benkoelen). — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht (De Inlandsche pers. De Chineesche pers, door Walbeehm. — De Javaansche pers, door Ch. P. J. Blok). — Vreemde Koloniën. — Uit allerhande bron (De politieke partijen in Nederland en de ethische politiek in Indië). — Bibliographie.

Het karakter der To Radja's en hunne rechtspraak.

Onder voorzitterschap van den heer J. B. van Heutsz werd verleden week eene algemeene vergadering gehouden van de Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën.

Bij deze gelegenheid hield Dr. N. Adriani een voordracht over het karakter der To Radja's en hunne rechtspraak, waarvan het Alg. Handelsblad o.m. het volgende schrijft.

Spreker schetste op zeer onderhoudende wijze, hoe deze inlanders van Celebes in hunne jeugd feitelijk aan zich zelven zijn overgelaten; zij voeden als 't ware zich zelven op, vandaar ook hunne zielfstandigheid, maar ook hun eigenzinnigheid. Alle zachtere aandoeningen worden in het gemoed van den jongen To Radja verstikt; spotten, dreigen en schelden zijn de middelen, die worden aangewend bij verschil van meening of bij de „opvoeding". Het gevolg van dit alles is, dat de To Radja een volkomen gesloten karakter krijgt. Het kind, dat vaak zijn eigen gang gaat, moet niet zelden door liegen zich de baan breken. Toch is de To Radja geen onoprecht mensch, maar vrees voor straf of voor inbreuk op zijn plannen doen hem onwaarheid spreken. Stelen komt zoo goed als niet voor en ongetwijfeld heeft het communisme deze eerlijkheid in de hand gewerkt. Waar echter kleinhandel is ontstaan, zooals b.v. aan het strand, daar komen ook kleine bedriegerijen voor.

De To Radja is ijdel en vooral de zucht om geroemd en geprezen te worden is het, die hem drijft de zaken van anderen ter hand te nemen.

Wat de rechtspraak aangaat, deelde spreker mede, dat de To Radja zeer sterk op zijn recht staat; desnoods zal hij er voor vechten, liever dan het op te geven; want zijn recht is van goddelijken oorsprong en moet dus gehandhaafd worden, óók ter wille van de voorouders; zij het ook, dat de beleedigde zelf er wel afstand van zou willen doen. De hoofden van de beide vijandelijke partijen bepalen, als zij het eens kunnen worden, samen de boete; kunnen zij het niet eens worden, dan worden er nog andere hoofden bijgehaald en een lange weg wordt dan ingeslagen om tot een uitspraak te komen, boete of doodstraf volgt; de To Radja's kennen geen andere straf.

De inleider deelt dan een en ander mede over het godsoordeel, waarbij de aarde, het vuur of het water als scheidsrechter wordt ingeroepen en over het zeer uitgebreide boetestelsel, waarvan zoo veel misbruik werd gemaakt en waaraan gelukkig door het Nederlandsch bestuur een eind werd gemaakt.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

In de April-afl. de volgende bijdragen: De economische ontwikkeling der Lampongsche districten, naar een rapport van A. Coomans Jr., leider der kolonisatieproeven. — Een en ander over de toepassing van de algemeene bedrijfs- en andere inkomstenbelasting van Stsbl. 1914, No. 130, door C. Lulofs. — Een contrôle-systeem voor analphabetische belastingbetalers en -inners, door Jhr. B. van Suchtelen. — Een nieuwe plaag in de klappercultuur. — Eenden als bestrijders van de malaria. — Van de Lampongsche districten. — De Gajoweg. — Het opiumvraagstuk. — School en huwelijk op Atjeh. — Doornlooze cactus als veevoeder. — Pisangs en pisangmeel als voedsel en geneesmiddel. — Afschaffing van heerendiensten. — Reiservaringen. — De Soerabaiasche pasars.

De Civiele procedure.

Bij de firma G. C. T. van Dorp en Co. te Semarang is verschenen „De Civiele Procedure voor het Residentiegerecht op Java en Madoera".

Het werkje behandelt artikelsgewijs het 4e boek van het Reglement op de Rechtsvordering. Het houdt in formulieren van alle mogelijke beschikkingen en exploiten en geeft modellen van rekesten, volmachten enz. Het is een boek voor de praktijk, dat in een lang gevoelde behoefte zal voorzien.

In zijn voorwoord zegt de schrijver na de opmerking dat het aanvankelijk zijn plan was de deurwaarders bij de residentiegerechten eenige hulpmiddelen te verschaffen tot het behoorlijk vervullen van hun werkzaamheden:

„Bij nader inzien echter meende ik tot eenigen meerderen arbeid te moeten besluiten, ten einde ook anderen te kunnen gerieven. In de eerste plaats dacht ik daarbij aan mijn collega's, aan wie wellicht voorzooveel de jongeren aangaat, eenige toelichting op het vierde boek van het Reglement op de Rechtsvordering niet onwelkom zal zijn en die allen gebaat kunnen zijn met een poging mijnerzijds, om hen te ontheffen van het tijdroovend formuleeren — telkens weer — van de voor de residentiegerecht-procedure noodige beschikkingen. Ook heb ik gedacht aan den griffier van het residentiegerecht, die als griffier van den landraad in Hekmeijer's Formulierboek een wegwijzer vindt, maar elken leiddraad in residentierechtzaken mist". (Java-Bode).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 8—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1914.

Ontvangsten.

Saldo in kas op 1 Januari 1914	*f*	451.92
1. Contributie van leden en administratie van het Hoofdbestuur	„	1577.50
2. Contributie van de Afdeelingen	„	1255.50
3. Verkoop van boekwerken	„	112.70
4. Bijdrage in de huishuur	„	400.—
5. Nederlandsch Indische Handelsbank	„	3155.41
6. Rijkspostspaarbank	„	350.—
7. Rente	„	163.11
8. Ondersteuningsfonds	„	150.—
9. Studiefonds	„	100.—
10. Baten Koloniaal Weekblad	„	686.32½
11. Subsidie Regeering	„	3000.—
12. Diverse ontvangsten	„	0.10
13. Geremitteerd door den correspondent te Suriname	„	18.35
Totaal	*f*	11420.91½

Uitgaven.

1. Inlichtingendienst	*f*	2098.79½
2. Koloniaal Weekblad	„	2106.47½
3. Nederlandsch Indische Handelsbank	„	3062.95
4. Rijks postspaarbank	„	732.58
5. Drukwerken	„	284.81
6. Receptiekosten	„	31.02½
7. Onderhoud en loonen	„	189.04½
8. Administratiekosten	„	116.84
9. Huishuur	„	699.96
10. Toelagen	„	400.—
11. Telefoon, gas- en waterleiding	„	310.20½
12. Geldleening	„	150.—
13. Inlichtingskosten	„	31.45
14. Bewaarloon aan de Nederlandsche Bank	„	11.17
15. Ondersteuningsfonds	„	244.—
16. Studiefonds	„	222.92
17. Onkosten inning contributiën	„	102.65
18. Terugbetaling van contributiën	„	21.60
19. Diversen	„	119.18½
20. Reis- en verblijfkosten	„	85.47½
21. Tentoonstelling te Semarang	„	242.82
22. Propaganda	„	78.39
Saldo in kas op 31 December 1914	„	78.57
Totaal	*f*	11420.91½

BALANS.

Activa.

1 Obligatie N.W.S. groot nominaal *f* 1000 ad $77\frac{5}{8}$ ad 3 pCt.	*f*	776.25
6 idem *f* 100 ad $77\frac{5}{8}$ ad 3 pCt.	„	465.75
8 idem *f* 100 ad $66\frac{3}{4}$ ad $2\frac{1}{2}$ pCt.	„	534.—
4 maanden rente van *f* 1600 ad $77\frac{5}{8}$	„	16.—
4 maanden rente van *f* 800 ad $66\frac{3}{4}$	„	10.—
229 aandeelen in de N. V. Boeatan nominaal groot *f* 11450.—		Pro memorie.
Nog te innen contributiën na afschrijving der dubieuse posten	„	1392.50
Saldo op 31 December 1914 op het Rijkspostspaarbankboekje No. 178	„	604.30
Idem op boekje No. 4996	„	406.39
Saldo deposito op 31 December 1914 bij de Nederlandsch Indische Handelsbank	„	1570.60
Nog te innen contributie van een afdeeling te Rotterdam over het jaar 1914	„	60.—
Saldo in kas bij den Penningmeester van het Hoofdbestuur	„	78.57
Inventaris na afschrijving van 25 pCt.	„	126.75
Totaal	„	6041.11

Passiva.

Nog te betalen aan de geldleening	*f*	750.—
Saldo kapitaal rekening op den 31 December 1914	„	5291.11
Totaal	„	6041.11

Gezien en goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van den 24en April 1915.

Namens het Hoofdbestuur,

De President,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Verslag van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen over 't jaar 1914.

1914 Datums.	Ontvangsten.		Bedragen.
Januari 1.	Saldo in kas		*f* 359.10
November 1.	Bijdrage aan de contributie van het Oranjekruis door de afdeeling Amsterdam	„	10.—
	„ „ Apeldoorn	„	5.—
	„ „ 's-Gravenhage	„	10.—
	„ „ Leiden	„	5.—
	„ „ Nijmegen	„	5.—
	„ „ Rotterdam	„	10.—
	„ „ Utrecht	„	5.—
December 31.	Van de kas van het Hoofdbestuur	„	100.—
	Gekweekte rente	„	10.77½
	Totaal		*f* 519.87½

1914 Datums.	Uitgaven.		Bedragen.
Februari 21.	Contributie aan het Algemeen Nederlandsch Verbond	*f*	2.50
Maart 31.	Idem Kartinifonds	„	5.—
April 30.	Idem aan de Vereeniging voor lichtbeelden	„	10.05
Mei 31.	Idem aan de Ver. Vrede door Recht	„	1.05
Juni 30.	Idem aan de Ver. het Oranjekruis	„	50.—
	Reis- en verblijfkosten van den vice-president van het Hoofdbestuur naar 'sHertogenbosch ter bijwoning van de Alg. vergadering v. h. Oranjekruis	„	13.25
September 26.	Bijdrage voor de pestbestrijding op Java	„	32.05
November 10.	Aan mevr. W. Th., penningmeesteresse van den Anti-Oorlogsraad te Amsterdam	„	25.10
December 31.	Jaarlijksche bijdrage aan het Max Havelaarfonds	„	5.—
	Saldo in kas	„	375.87½
	Totaal		*f* 519.87½

Van het renteloos verstrekte voorschot aan den heer K. in Ned. O.-Indië ad *f* 60.— werd geen afbetaling ontvangen. Het Hoofdbestuur zal trachten die gelden alsnog in te vorderen. Onder het saldo op 31 December 1914 is het bedrag ad *f* 60.— niet begrepen.

's-Gravenhage, 31 December 1914.

De Penningmeester,

A. A. C. HARTING.

Verslag van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jonge lieden over het jaar 1914.

1914 Datums.	Ontvangsten.	Bedragen.
Januari 1.	Saldo in kas	*f* 370.18½
December 31.	Rente van het jaar 1914	„ 11.10½
December 31.	Van de kas v. h. Hoofdbestuur	„ 100.—
	Totaal	*f* 481.29

Datums 1914	Uitgaven.	Bedragen.
Januari 1.	Receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie op 28 Dec. 1913	*f* 2.40
Maart 31.	Idem idem	„ 1.80
Maart 30.	Administratiekosten van den Secretaris	„ 5.01
April 30.	Receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie	„ 1.80
Juni 31.	Idem idem	„ 1.40
Augustus 31.	Van geleverde drukwerken	„ 60.—
October 31.	Receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie	„ 2.—
November 3.	Drukwerken geleverd door de N. V. Ten Hagen	„ 32.70
December 26.	Aan de firma D. Y. Alta (opgave v. d. Secretaris v. d. Studiecommissie	„ 14.21
„ 31.	Receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie	„ 1.60
	Saldo in kas	„ 358.37
	Totaal	*f* 481.29

's-Gravenhage, 31 December 1914.

De Penningmeester,
A. A. C. HARTING.

's-Gravenhage, 1 Juni 1915.

Aan de Vereeniging „Oost en West", alhier.

De ondergeteekenden, uitgenoodigd om de rekening over 1914 op te nemen, hebben het genoegen, na de hun voorgelegde bescheiden te hebben onderzocht, als volgt te rapporteeren:

De Balans werd accoord bevonden met een saldo, het kapitaal der Vereeniging voorstellende, van *f* 5291.11, zijnde *f* 150.79 meer dan op ultimo December 1913. In dat saldo zijn begrepen de bedragen, die volgens de afzonderlijke rekeningen van het Studiefonds en het Ondersteuningsfonds bij die fondsen beschikbaar zouden zijn, doch tengevolge eener, door de te Haarlem gehouden Algemeene Vergadering goedgekeurde, beslissing van het Hoofdbestuur niet afzonderlijk in de balans worden vermeld.

Vergeleken met de in Uwe vergadering van 1913 vastgestelde begrooting, toont de verantwoording de volgende verschillen:

meer ontvangen	*f* 1092.53½	
minder ontvangen	„ 37.30	
Voordeelig verschil ontvangsten		*f* 1055.23½
meer uitgegeven	*f* 2858.20	
minder uitgegeven	„ 1858.30½	
nadeelig verschil uitgaven		„ 999.89½
Voordeelig verschil per saldo		*f* 55.34

Dat ten slotte het kapitaal met iets meer is toegenomen, dan dit verschil, vindt zijne oorzaak in de eigenaardige — niet commercieele — inrichting der verantwoording, waardoor o.a. bij de uitkomst der Exploitatie geen rekening wordt gehouden met de hoogere waardeering der nog in te vorderen contributiën, die thans met *f* 184.— meer in de balans vòorkomen dan verleden jaar, noch met de toegepaste afschrijving op den inventaris, enz.

Niettemin adviseeren wij tot goedkeuring van het geldelijk beheer over het dienstjaar 1914, onder dankbetuiging aan den heer Penningmeester voor zijne zorgvuldige administratie.

De Commissie van Verificatie,
CHR. P. J. BLOK.
A. H. G. FOKKER.
A. K. NOLTHENIUS.

Begrooting van ontvangsten en uitgaven van den Penningmeester van het Hoofd-Bestuur der Vereeniging „Oost en West" over 't jaar 1916.

Ontvangsten.

Contributiën van de Afdeelingen	„ 1400.—
Idem van leden in administratie bij het Hoofdbestuur	„ 1600.—
Huishuur	„ 150.—
Rente	„ 170.—
Verkoop boekwerkjes	„ 100.—
Baten van het Koloniaal Weekblad	„ 9000.—
Subsidie van de Regeering	„ 3000.—
Ondersteuningsfonds	„ „
Studiefonds	„ „
Vermoedelijk saldo in kas op 31 Dec. 1915	„ 90.—
Totaal	*f* 15510.—

Uitgaven.

Koloniaal Weekblad	*f* 9800.—
Administratiekosten	„ 100.—
Toelagen aan Secretaris en Penningmeester	„ 340.—
Informatiebureau (inlichtingendienst)	„ 3000.—
Huishuur	„ 700.—
Reis- en verblijfkosten	„ 250.—
Onkosten inning van contributiën	„ 100.—
Inrichtingskosten	„ 50.—
Drukwerken	„ 300.—
Telephoon, gas en waterleiding	„ 350.—
Propaganda	„ 70.—
Onderhoud en loonen	„ 200.—
Ondersteuningsfonds	„ 100.—
Studiefonds	„ 100.—
Onvoorziene uitgaven	„ 50.—
Totaal	*f* 15510.—

's-Gravenhage, 24 April 1915.

De Penningmeester,
(w.g.) HARTING.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, liggen o. a. ter lezing:

1. Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar, tweede serie, Afl. 5 en 6.
2. Verslag van de Handels-Vereeniging te Soerabaja over 1914.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1915 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van een subsidie van *f* 4000 (vier duizend gulden), te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 April 1909, no. 29, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 27 Februari 1911, no. 53, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus 1915 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 9 en 10 Mei 1915, No. 108).

Uitzending naar Ned.-Indië van rechterlijke ambtenaren.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in dit jaar zeven en twintig doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen, bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld kunnen worden, om in rechterlijke betrekkingen daar te lande te worden geplaatst.

Gegadigden hebben zich bij gezegeld request tot het Departement van Koloniën te wenden, met overlegging van:

a. hun diploma van het bovengenoemde examen, het diploma, waarbij hun de graad van doctor in de rechtswetenschap is toegekend en een exemplaar van hun proefschrift of van hunne stellingen;

b. een bewijs van zedelijk gedrag, afgegeven door het dagelijksch bestuur hunner woonplaats;

c. een bewijs van voldoening aan de militie, afgegeven door den burgemeester van de gemeente, waarvoor zij hebben geloot.

Geen uitzending heeft plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is, behalve overtocht naar Nederlandsch-Indië voor gouvernementsrekening, met het wettig gezin, als passagier der 1ste klasse, eene vergoeding voor uitrustingskosten verbonden ten bedrage van *f* 2500 (twee duizend vijfhonderd gulden), en, van den dag van inscheping naar Indië af, eene voorloopige bezoldiging ten bedrage van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, zoomede, indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éène maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz., staan de rechterlijke ambtenaren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

In elk der jaren 1916 en 1917 zullen vermoedelijk een gelijk aantal plaatsen opengesteld worden voor juristen, die in het bovengenoemd examen geslaagd zijn.

(Nederlandsche Staatscourant van 9 Juni 1915, No. 132).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Teeken- en Schilderlessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Lessen in moderne talen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Handwerklessen.	Dame als Lectrische of Dame van gezelschap.
Paedagogische adviezen	Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	„	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	Javaansch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS.

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.